

Expunere de motive

După evenimentele din decembrie 1989, comerțul cu cartea din România, în loc să cunoască o înflorire firească, necesară, sub regimul libertății și al dreptului la inițiativă, a cunoscut, dimpotrivă, o restrângere continuă, până la situația de colaps aproape total în care se află astăzi; viața, atât a producătorilor de carte cât și a difuzorilor cărții cufundându-se din ce în ce mai mult în lipsuri și mizerie.

Cauza o constituie nu numai sărăcia din ce în ce mai drastică a mării mase a cumpărătorilor și consumatorilor de carte (elevi, studenți, cadre didactice, alte categorii de populație), ci și creșterea exponențială a prețurilor de hârtie, cerneluri tipografice, serviciile preeditoriale pe calculator etc. În același timp, a avut loc și o anarhizare aproape completă a sistemului de difuzare a cărții.

Privatizarea acestuia s-a făcut fără discernământ, prin fărâmițare, în condiții de total dezinteres al instituțiilor statului față de ceea ce se întâmplă în domeniul producției și consumului de carte, asimilate în mod grosolan cu celealte domenii ale producției și consumului (piața brânzei, a mezelurilor etc).

După toate datele problemei, ne aflăm într-un cerc vicios: scăderea nivelului de trai al populației a dus la restrângerea, până aproape de anulare, a preocupărilor intelectuale ale acesteia, în special în domeniul activității cu cartea, cea mai dificilă, dar totodată și cea mai productivă intelectual din toate. În același timp restrângerea activităților intelectuale a contribuit la scăderea gradului de civilizație, la cultivarea prin televiziune a violenței și pornografiei, a ideii câștigului fără muncă. Acestea au la rândul lor, ca urmări, infraționalitatea, în special, în rândul tineretului.

Nu se poate spune că în acest timp nu s-au produs cărți, și chiar cărți foarte bune, dar practic, ele au rămas ca și necunoscute pentru marele public, datorită lipsei de comunicare între factorii producători de carte și verigile comerțului cu cartea, datorită, în primul rînd, a lipsei unei piețe reale a cărții, care să poată confrunta valorile, să le sprijine și să le propulseze în difuzare.

Statul nu poate să rămână indiferent în această privință. Creatorii de carte se plâng tot mai mult, și pe drept cuvânt, de lipsa unui sprijin real din partea statului.

La consfătuirea de la Cămpina (1999), strigătul lor s-a arătat disperat de lipsa unei legi care să ocrotească și să apere creația de carte. Ei solicită alocarea a peste 4% din PIB în sprijinirea culturii și a producției de carte. Dar cum să se facă aceasta ? Aici este problema.

Dacă procedăm prin alocare directă, cum solicită proiectul de lege a cărții, inițiat sub numele ex-senatorului Turianu (proiect rămas nefinalizat în legislatura trecută dar reluat și finalizat prin așa-zisa *Lege a sprijinirii și promovării culturii scrise*), credem că greșim neglijând **ab inițio** raporturile reale între cerere și ofertă pe piața cărții, împiedicând formarea și manifestarea acestei piețe care, odată

realizată, își cerne de la sine valorile, își manifestă, prin mijloace economice proprii, creșterea organică a acestora, posibilitățile de sprijinire a lor.

Avem nevoie, după opinia noastră, mai mult, și în primul rând, de stimularea și propulsarea jocului de piață a cărții, a unor raporturi reale, stabile și în continuă creștere între cerere și ofertă în această privință. Așa cum există o bursă a mărfurilor, o bursă a valorilor, a muncii, a banilor, așa trebuie să existe și o bursă a cărții, cu trăsături specifice, care să facă legătura între factorii ce produc cartea, cei ce o comercializează și cei ce o consumă, dezvoltând relațiile absolut necesare între ei, înregistrând câștigurile și pierderile, reglând în mod firesc avantajele, atât cele economice, cât și pe cele de ordinul valorilor moral-spirituale.

O intervenție inteligentă din partea statului în lumea cărții se poate face prin intermediul acestei legi, creînd avantaje și facilități specifice economiei de piață, concurențiale, în acest domeniu esențial pentru înscrierea pe calea progresului a societății noastre, pentru intrarea ei în raporturi firești cu piața de carte din țările occidentale, unde asemenea facilități există și se manifestă benefic atât în plan general, moral, spiritual, științific, cât și în plan direct economic, piața cărții, dezvoltată în mod specific, aducând unul din veniturile substanțiale ale statelor dezvoltate.

Iată, de pildă, cum funcționează reducerile de TVA pentru carte în țările europene:

Țara	TVA pentru producerea de carte	TVA-rata standard
Belgia	6%	21%
Cehia	5%	22%
Finlanda	8%	22%
Franța	5,5%	19,6%
Germania	7%	16%
Grecia	4%	18%
Irlanda	0%	21%
Italia	4%	20%
Marea Britanie	0%	17,5%
Norvegia	0%	23%
Polonia	0%	22%
Rusia	0%	20%
Slovacia	6%	25%
Spania	4%	16%
Ungaria	12%;manuale 0%	25%
România	19%	19%

Dacă există și în România prevederea să fie scutite cărțile de TVA la intrarea în circulație (O.G. 17/2000) neexistând posibilitatea reducerii TVA pe parcursul producerii cărții (materii prime pentru hârtie, cerneluri, hârtie, materiale de imprimare tipografică etc.), prețul cărții rămâne extrem de ridicat, iar cartea ca atare rămâne necompetitivă pe piață ținând seama de faptul că principalii consumatori de carte (elevi, studenți, intelectuali etc.) sunt cu posibilități pecuniare limitate. Prevederile legii pe care o propunem corectează această anomalie, reducând TVA-ul pentru producerea cărții la 9%, mai mult totuși ca în celelalte țări europene. Reducerile preeditoriale de taxe și TVA contribuie mult la reducerea prețului cărților, ceea ce mărește în mod evident posibilitățile de consum ale ei.

De asemenea, având în vedere precedentele create, respectiv aplicarea prevederilor Legii nr. 134/1995, propunem scutirea integrală de taxe vamale și TVA pentru importul de utilaje și materiale necesare editării și tipăririi de carte.

Data fiind, pe de o parte situația financiară a editorilor de carte, iar pe de alta perioada în general lungă și foarte lungă pentru desfacerea cărții, dar și faptul că, potrivit O.G. nr.70/1994 modificată și republicată și O.G. nr.217/27.12.1999, impozitul pe profit se calculează pe facturile emise, considerăm că editorii români trebuie să beneficieze de condiții similare celor în vigoare pe plan european, respectiv ca plata impozitului să se facă la încasarea contravalorii facturilor.

Până în prezent, cf. O.G. nr. 17/2000, drepturile de autor achiziționate din străinătate sunt echivalente cu licențele și brevetele și sunt obligate la plata TVA.

Într-o serie de țări europene, între care amintim: Franța, Germania, Italia, Marea Britanie, Cehia, Ungaria s.a. licențele cumpărate, deci inclusiv drepturile de autor, sunt scutite de orice taxe, inclusiv TVA. Apreciem ca necesară aplicarea unui regim identic și în țara noastră.

Datorită tarifelor ridicate practicate de Compania Națională Poșta Română pentru expedierea cărții, încadrată la același tarif ca orice marfă, în prezent circulația cărții are foarte mult de suferit în România.

În Franța se aplică o reducere de tarif de 70% la expedierea prin poștă a cărților. Asemenea reduceri de tarife pentru expedierea prin poștă a cărților sunt în vigoare și în Germania și Marea Britanie.

Considerăm că o reducere cu 50% a tarifelor aplicate în țara noastră ar încuraja și permite o difuzare, la scară națională a cărților valoroase ce sunt tipărite în prezent. În caz contrar, apreciem că există riscul în cea mai mare parte a cărților circulația să se facă pe arii tot mai restrânse din cauza costurilor ridicate pentru difuzare.

Atragem de asemenea atenția asupra necesității scutirii totale de la plata impozitului pe venit a sumelor rezultate din donații, subvenții sau sponsorizări cu destinație strictă pentru editarea și tipărirea de carte. H.G. nr.402/12.06.2000 le supune impozitării cu un procent de 25%, ceea ce creează dificultăți editoriale.

În aceeași ordine de idei, propunem ridicarea la 15% a pragului de deductibilitate din baza impozabilă pentru sponsorizarea de carte. Nivelul de numai 5% din profitul brut realizat este total nestimulativ pentru sponsori, care-și îndreaptă atenția în mod firesc către sport și alte sponsorizări spectaculoase.

Un alt aspect pe care-l supunem atenției este legat de faptul că editorul de carte din România nu este stimulat să facă sponsorizări cu carte către instituțiile publice întrucât contravaloarea acestora este considerată venit și se impozitează ca atare, cf. Legii nr. 34/1994 și restricționată prin O.U.G. nr. 127/1999. Corectarea acestui neajuns ar fi utilă în condițiile în care sunt tot mai mici sumele destinate achizițiilor de carte pentru biblioteci, instituțiile de învățământ, așezămintele de copii și bătrâni, comunitățile românești din străinătate și parohii etc.

O.G. nr. 70/1994 nu permite deducerea pierderilor pe care le suferă editorii ca urmare a deteriorării cărților în circuitul comercial. În Franța, spre exemplu, legea prevede un drept la perisabilitate între 5-7% pentru editori. Ca atare, este evident că se impune și în România stabilirea unui drept la perisabilitate de măcar 5%.

Considerăm că toate aspectele enumerate mai sus și multe altele prevăzute de prezenta lege, se cer și pot fi aplicate și în România. Influențele financiare asupra bugetului de stat sunt minime în raport cu efectele negative pe care regimul fiscal în vigoare în prezent îl are asupra editării și industriei cărții, cât și al difuzării, cu toate scufundate tot mai mult, datorită condițiilor în care se produc, în cadrul unei economii subterane scăpate de sub orice control legal productiv. Rezultatele aducerii producției și difuzării cărții în orizontul ocrotit de lege, cât și al rigorilor ei, pot fi de importanță capitală pentru cultura românească, iar efortul financiar ca atare recuperabil în câțiva ani.

Privită în ansamblul ei, propunerea noastră legislativă are în vedere următoarele obiective:

- să obțină deplina democratizare a cărții și folosirea ei mai frecventă ca mijloc principal și de neînlocuit pentru difuzarea culturii, transmiterea cunoștințelor, promovarea cercetării sociale și științifice, conservarea patrimoniului național și îmbunătățirea calității vieții tuturor cetățenilor țării;

- să stimuleze producția intelectuală a autorilor și a traducătorilor români, atât pentru operele științifice, cât și pentru cele literale;

- să transforme România într-un mare centru editorial, competitiv și pe plan internațional;

- să stimuleze personalul implicat în crearea, producerea și difuzarea cărților și revistelor, cum sunt redactorii, tehnoredactorii, graficienii, ilustratorii, fotoreporterii, corectorii, specialiștii în marketing de carte, agenții literari, librării, bibliotecarii și alții, contribuind astfel la generarea de locuri de muncă și la dezvoltarea industriei cărții;

- să stimuleze crearea de noi librării, biblioteci și puncte de difuzare, exclusiv pentru cărți, broșuri sau publicații seriale cu caracter științific și cultural, precum și dezvoltarea celor existente;

- să protejeze drepturile morale, patrimoniale, pecuniare ale creatorilor de cărți prin aplicarea legislației naționale și a convențiilor internaționale la care România este parte sau la care va adera în viitor;

- să elaboreze o politică de formare și educație permanentă pentru toți cetățenii țării.

În concepția acestei legi, statul nu intervine direct pe piața cărții, ci doar o influențează indirect prin:

1) *Subvenții*. Pentru ca acestea să nu devină clientelare și să nu influențeze negativ piața cărții, trebuie direcționate precis prin lege către lucrări de anvergură: ediții critice, dicționare, tratate, enciclopedii.

2) *Achiziții*. Prin diversele instituții ale sale, statul poate și trebuie să fie un mare cumpărător de carte pentru bibliotecile publice, școlare, specializate, influențând în felul acesta conținutul și calitatea producției de carte.

3) *Premii*. Instituțiile statului pot prevedea în bugetele lor, sume pentru premii acordate autorilor, editurilor, librăriilor, cititorilor, revistelor și ziarelor, conform prevederilor legii.

4) *Facilități* prevăzute de lege, menite să încurajeze creația, producția și consumul de carte.

Legile sunt de două feluri: conformiste și revoluționare. Cea de față face parte din ultima categorie.

Ne exprimăm încrederea că toți factorii interesați în dezvoltarea pieței cărții în România, inclusiv Guvernul și forurile legislative, vor aduce îmbunătățiri de rigoare acestui proiect legislativ, în vederea adoptării lui ca o bună și productivă *Lege a Cărții*.

20 februarie 2003

Deputat Dumitru Bălăeț

Deputat Dumitru Bălăeț